

Solona Yu. O. Application of informational support at the time of design of research activity of future teachers of biology in adaptive education conditions

The introduction of information support in the professional training of future biology teachers is due to the peculiarities of contemporary students' thinking. The presence of the mosaic type of thinking of students-biologists has been experimentally confirmed by previous own studies. The above phenomenon gives impetus to the substantial reform of the content of education. In this way, the modernization of higher education in accordance with the requirements of today is the organization of adaptive learning by means of designing educational and research activities of students «clip». One of the principles of such training is the individualization of knowledge, which is realized through the introduction of means of information support as a leading means of training a specialist, in particular, a teacher of biology. Varieties of such support are computer support and mobile learning tools that interfere with the system of traditional auxiliary visual graphic applications. Accordingly, the components of computer support are virtual biological laboratories and workshops, cloud learning tools, author's training sites as auxiliary information resources of distance learning and the means of organizing independent work of students. Organization of productive activity of students is one of the external factors of adaptive learning. The foregoing is implemented through the design of teaching and research activities of students through means of information support. The structure of information support along with the system of productive tasks is aimed at transforming the features of «clip» of modern students - future biology teachers. In accordance with these features, within the framework of fundamental biological disciplines, a selection of appropriate methodical methods for the organization of teaching and research activities was carried out. The task of such techniques is the plastic transformation of the «clip» thinking of students-biologists toward its logic.

Key words: «clip» thinking, adaptive learning, designing of research and development activities, information support, computer support, virtual biological laboratories and workshops, author educational sites of teachers, means of mobile learning.

УДК [37.011.3-052:330]:378.4.046(043.5)

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.54>

Стеблюк С. В.

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Формулюється основний зміст дефініції «концепція», подано авторське визначення поняття «концепція формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності» як взаємопов'язаних елементів педагогічної системи, що спрямовані на реалізацію мети й завдань освітньої діяльності в контексті ступеневої освіти. Елементами означеної системи стали методологічні підходи, принципи, методи, компоненти, показники та рівні.

Метою статті є обґрунтування концепції формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі й біржової діяльності в системі ступеневої освіти. Завдання дослідження: розкрити окремі складники концепції формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва; визначити дидактичні та специфічні принципи й обґрунтувати ефективність застосування методів як складників концепції.

З'ясовано принципи у сфері вищої освіти, дидактичні та специфічні. Для підготовки майбутніх фахівців з підприємництва визначено принципи наступності в системі ступеневої освіти; європеїзму на основі української ідентичності; інтеграції, технологізації освітнього процесу, професіоналізації. Розкрито традиційні й інноваційні методи навчання як складники концепції формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. Виокремлено методи самостійної (дослідницької) роботи студентів: тематичні проекти, алгоритмізація (індивідуальна робота на сайті автора «Будь креативним»), «воркшоп», метод професійного дослідження в рамках Міжнародних проектів. Серед інноваційних – метод проектів, шкала думок, копірайтинг, рафт, сторителінг, Закарпатський економічний калейдоскоп, кейси, аглютинації, кросен, мета-план, діамант 9, семантична павутина, сократівське опитування, спалах, майндменінг, фішбоун, професійно-орієнтовані ігри, моделювання. Наведено приклад застосування кейс-методу на заняттях із дисципліни «Технології» (модуль «Підприємництво»).

Ключові слова: концепція, концепція формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, професійна компетентність, ступенева освіта, педагогічна система, принципи, методи навчання, кейс-метод.

Моделювання освітнього процесу з метою підготовки майбутніх фахівців є пріоритетним у контексті реалізації компетентнісного підходу. Для забезпечення етапів моделювання вкрай важливо обґрунтувати концепцію формування професійної компетентності. Поняття «концепція» є багатоаспектним і розглядається з позицій педагогіки й філософії. Нами вивчається означена дефініція як педагогічна проблема. За С. Гончаренко, концепція – це «система поглядів на те чи інше педагогічне явище, процес, спосіб розуміння, тлумачення якихось педагогічних явищ, подій; провідна ідея педагогічної теорії» [8, с. 177]. У контексті дослідження розглядається концепція формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. Актуальність її зумовлена розробленням нових Стандартів вищої освіти й вимогами сьогодення.

У процесі аналізу науково-педагогічної літератури з означеної проблеми нами з'ясовано, що в окремих наукових розвідках розкривається концепція підготовки майбутніх фахівців за різними напрямками. Зокрема,

Г. Романовою обґрунтовано авторську концепцію підготовки викладачів вищих економічних закладів освіти до проектування навчальних технологій. Провідною ідеєю концепції визначено суб'єктно-продуктивне навчання студентів [6]. Розвиток креативної концепції навчання під час підготовки економістів став предметом вивчення Д. Лойко. Автором здійснено аналітичне порівняння традиційних методик навчання з креативними; узагальнено досвід формування професійних компетентностей у студентів шляхом проведення занять у формі «ділових ігор». «Навчальне середовище має особливе значення як спонукальний чинник. Тому навчальні заняття повинні відповідати інтересам тих, хто навчається і надавати знання, з якими пізніше прийдеться мати справу в реальному професійному житті. Враховуючи те, що знання – це не просто нагромадження інформації, а динамічне встановлення зв'язків в напрямку від інформації до суб'єктивної дійсності, виникає доцільність ставити до центру уваги навчального процесу суб'єкт навчання. Ефективне навчання відбувається у формі своєрідного «коктейлю методів», які забезпечують послідовне чергування індивідуальної та групової роботи» [4, с. 63]. М. Артюшина, вивчаючи психолого-педагогічну підготовку студентів економічного університету, акцентує увагу на її значенні для становлення відповідної компетентності майбутнього спеціаліста. Науковець розробила модель інноваційно зорієнтованої психолого-педагогічної підготовки студентів-економістів, що характеризується спрямуванням на розвиток і вдосконалення сучасних властивостей особистості, формування готовності майбутнього фахівця до реалізації інноваційної діяльності [1].

Як результат зазначимо, що проблема визначення концепції, її структури в професійній освіті розглядається як способи, методи, тактика, дії. Концепцію формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в сучасних умовах нами не виявлено.

Метою статті є обґрунтування концепції формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в системі ступеневої освіти. Завдання дослідження – розкрити окремі складники концепції формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; визначити дидактичні та специфічні принципи й обґрунтувати ефективність застосування методів як складників концепції.

Концепція в професійній освіті має відповідати загальним ознакам наукової концепції як системи об'єднаних провідною ідеєю поглядів, що визначають розуміння явищ і процесів, указувати на спосіб побудови системи засобів навчання й виховання на підставі цілісного розуміння сутності цих процесів, ґрунтуватися на принципах як орієнтирах для розроблення педагогічної діяльності [1, с. 197–198]. Результати теоретичного аналізу наукової проблеми та вивчення зарубіжного досвіду щодо підготовки майбутніх фахівців економічного профілю лягли в основу авторської концепції формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. Це взаємопов'язані елементи педагогічної системи, що спрямовані на реалізацію мети й завдань освітньої діяльності в контексті ступеневої освіти. Елементами означеної системи стали методологічні підходи, принципи, методи, компоненти, показники та рівні.

У попередніх публікаціях нами акцентувалася увага на методологічних підходах (компетентнісний, особистісно орієнтований, інтегративний, акмеологічний), компонентах (психолого-корекційний, академічно-професійний, комунікативно-діяльнісний, аксіологічний) і, відповідно, їх показниках формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва.

Визначимо принципи як вихідні положення освітньої діяльності. У педагогічній літературі розкрито принципи у сфері освіти, дидактичні та специфічні відповідно до напрямку підготовки. Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на таких [2, розділ 1, п. 2 ст. 3]:

1) сприянні сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу і створення умов для освіти протягом життя;

2) доступності вищої освіти;

3) незалежності здобуття вищої освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій (крім закладів вищої духовної освіти);

4) міжнародній інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України в Європейській простір вищої освіти за умови збереження й розвитку досягнень і прогресивних традицій національної вищої школи;

5) наступності процесу здобуття вищої освіти;

6) державній підтримці підготовки фахівців з вищою освітою для пріоритетних галузей економічної діяльності, напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічній, мистецькій і педагогічній діяльності;

7) державній підтримці освітньої, наукової, науково-технічної, мистецької та інноваційної діяльності університетів, академій, інститутів, коледжів, зокрема, шляхом надання пільг зі сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів закладам вищої освіти, що провадять таку діяльність;

8) сприянні здійсненню державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти;

9) відкритості формування структури й обсягу освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою.

Окремі дидактичні принципи:

– гуманістичної спрямованості навчання; забезпечення єдності освітніх, розвивальних і виховних функцій навчання; професійної спрямованості навчання; науковості; систематичності й системності в навчанні;

доступності нарощуваних труднощів; індивідуального підходу до студентів у навчанні; свідомості, активності й самостійності студентів, наочності навчання [3, с. 69–71];

– науковості; систематичності й послідовності навчання; зв'язку навчання із життям; свідомості й активності учнів у навчанні; наочності; міцності засвоєння знань, умінь і навичок; індивідуального підходу до учнів; емоційності навчання [9, с. 119–116];

– системності й послідовності навчання, доступності; зв'язку навчання з життям; свідомості й активності в навчанні; наочності; міцності засвоєння знань, умінь і навичок; індивідуального підходу; емоційності навчання [10, с. 88–90].

Специфічні принципи:

– розвивальний і виховний характер навчання; фундаментальність і професійна спрямованість змісту, методів і форм навчання (для професійної, зокрема вищої, школи); науковість змісту й методів навчального процесу, його зближення із сучасним науковим знанням і суспільною практикою; культуродоцільність, яку розуміють як єдність усіх досягнень культури (не лише науки, а й мистецтва, релігії, традиції тощо), як відповідність навчання світовій і регіональній культурі, як єдність свідомого й підсвідомого; природодоцільність як відповідність внутрішній природі людини, яка розвивається, та умовам середовища; систематичність в оволодінні досягнень науки й культури, системний характер навчальної діяльності, теоретичних знань і практичних умінь школяра й студента; активність, самостійність і свідомість школярів і студентів у навчальній роботі, взаємозв'язок і єдність репродуктивної (відтворювальної) і творчої діяльності, навчальної й дослідницької роботи, освіти й самоосвіти; єдність конкретного й абстрактного (частково виявлена у вимозі наочності), раціонального й емоційного, репродуктивного й продуктивного як вираження комплексного підходу; доступність, урахування рівня підготовленості, вікових та індивідуальних можливостей та особливостей тих, хто навчається, співвідносно з рівнем труднощів; обґрунтованість і міцність засвоєння ключових елементів, логіки, структури дисциплін, практичних навичок і вмінь; створення позитивного емоційного клімату, мотиваційне забезпечення діяльності й системи відносин; раціональне поєднання колективних та індивідуальних форм і способів навчальної роботи, які забезпечують розвиток особистості, її індивідуальну самореалізацію [5, с. 174–176];

– єдності наукової й навчальної діяльності кафедр і викладачів; участі студентів у науково-дослідній роботі; органічної єдності теоретичної і практичної підготовки студентів; урахування особистих можливостей кожного студента [10, с. 91–92].

Специфічні принципи підготовки фахівців торговельно-економічного профілю: навчання основ науки; навчання основ моралі; навчання основ естетики; принцип навчання основ фізкультури і спорту; проблемного навчання; поетапного формування розумових дій; загальнокорисної професійної діяльності.

Стосовно основних принципів практичної підготовки фахівців торговельно-економічного профілю: цілеспрямованості практичної підготовки; неперервності й поєднання теоретичного навчання з інтенсивним набуттям практичних умінь і навичок; інтеграції інтелектуальних і матеріальних ресурсів, активізації самостійної творчої роботи учнів в оволодінні вміннями та навичками зі спеціальності [7, с. 197].

У контексті проблематики дослідження орієнтуємося на принципи у сфері вищої освіти, дидактичні та специфічні. Проте виділяємо й такі: принцип наступності в системі ступеневої освіти; європеїзму на основі української ідентичності; інтеграції, технологізації освітнього процесу, професіоналізації.

Що стосується методів навчання, то нами апробувалися як традиційні, так й інноваційні методи навчання. Серед традиційних – словесні, практичні, відеометод, наочний, робота з підручником. Інноваційні – метод проєктів, «шкала думок», копірайтінг, рафт, сторителінг, Закарпатський економічний калейдоскоп, кейси, аглютинації, кросен, мета-план, діамант 9, семантична павутина, сократівське опитування, спалах, майндмепінг, фішбоун, професійно-орієнтовані ігри, моделювання. Виокремлено методи самостійної (дослідницької) роботи студентів: тематичні проєкти, алгоритмізація (індивідуальна робота на сайті автора «Будь креативним»), «воркшоп», метод професійного дослідження в рамках міжнародних проєктів. Як показало дослідження, застосування означених методів навчання в комплексі дає можливість сформуванню підприємницької компетентності, розвивати критичне мислення, проводити дослідницьку роботу з фаху, забезпечуватиме особистісно-орієнтоване навчання.

Наприклад, застосування кейс-методу на заняттях з дисципліни «Технології» (модуль «Підприємництво»). Тема практичного заняття. Види підприємницької діяльності. Назва кейсу. Комерційне підприємництво.

Огляд кейсу.

Комерційне підприємництво – це вид діяльності, що пов'язаний із торговельно-обмінними операціями. Головна відмінність від виробничого підприємництва полягає у відсутності виробництва товару, а отже, стадії закупівлі й переробки сировини. Представниками комерційного підприємництва є різні торговельні організації, що реалізують (продають) предмети споживання та засоби виробництва. Суб'єктами комерційного підприємництва є магазини, речові й продовольчі ринки, біржі, виставки-продаж, аукціони, торговельні доми, ярмарки, торговельні бази, інші заклади торгівлі, у тому числі комерційні (торговельні) кіоски та намети.

Крамниця «Родинний затишок» займається реалізацією продовольчих товарів. Потреба в продуктах харчування для людини є щоденною, тому асортимент включає товари, що користуються постійним попитом. Це бакалія, випічка, чай, кава, м'ясо та м'ясопродукти, молочні та кисломолочні продукти, фрукти. Продукція реалізується покупцям у торговельному залі через продавців. Режим роботи магазину – з 8.00 до 23.00 год. щодня. У приміщенні є площі для зберігання товару, а також торговий зал. Серед устаткування – вітрини, стелажі й полиці для товарів, холодильники й холодильні камери, касовий апарат.

Ситуація. Покупець прийшов до крамниці «Родинний затишок» з наміром придбати зелений чай. Він звернувся до продавця з проханням показати різні сорти зеленого чаю, щоб прочитати на упаковці інформацію про склад і виробника. Продавець відмовилася.

Питання для обговорення:

1. Чи правомірні дії продавчині? Відповідь обґрунтуйте.
2. Розкрийте зміст поняття «культура обслуговування».
3. Чи потрібні зміни в роботі підприємства й у чому вони полягають?

Така квазіпрофесійна діяльність стимулює активність студентів, формує позитивну мотивацію до навчання, формує певні особистісні якості й компетенції.

Висновки. Отже, нами з'ясовано поняття «концепція» як педагогічна проблема та сформульовано авторське бачення її. Концепція формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності – це взаємопов'язані елементи педагогічної системи, що спрямовані на реалізацію мети й завдань освітньої діяльності в контексті ступеневої освіти. Елементами означеної системи стали методологічні підходи, принципи, методи, компоненти, показники та рівні. Виокремлено дидактичні та специфічні принципи навчання й обґрунтовано застосування окремих методів як складників концепції.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробленні технології формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

Використана література:

1. Артюшина М. В. Психологічні та педагогічні основи підготовки студентів економічних спеціальностей до інноваційної діяльності: монографія. Київ: КНЕУ, 2009. 271 с.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 156-VII: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.07.2019).
3. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
4. Лойко Д. М. Креативна концепція навчання при підготовці економістів в умовах інтеграції до ЄС. *Вісник КНУТД. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 5 (91). С. 61–70.
5. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
6. Романова Г. М. Концептуальні засади підготовки викладачів економічних навчальних закладів до проектування навчальних технологій. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2013. Вип. 27. С. 16–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2013_27_4 (дата звернення: 11.07.2019).
7. Трішкіна Н. І. Сучасні підходи до формування професійних компетенцій фахівців торговельно-економічного профілю. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія. Педагогічні науки»*. 2015. № 1 (9). С. 193–197.
8. Український педагогічний словник / уклад. С. У. Гончаренко. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
9. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 528 с.
10. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2006. 352 с.

References:

1. Artyushina M. V. *Psychological and pedagogical bases of training of students of economic specialties for innovative activity*: monogr. / M. V. Artyushina. K. : KNEU, 2009. 271 p. [in Ukrainian].
2. *Zakon Ukrayiny «Pro vyshhu osvitu» [Law of Ukraine «On Higher Education»]* of 01.07.2014 № 156-VII: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (data zvernennia: 10.07.2019).
3. Kalashnikova L. M., Zhernovnykova O. A. *Pedagogika vyshhoyi shkoly u sxemax i tablycyax : navchalnyj posibnyk* [High school pedagogy in charts and tables]. Kharkiv, 2016. 260 p. [in Ukrainian].
4. Lojko D. M. *Kreatyvna koncepciya navchannya pry pidgotovci ekonomistiv v umovax integraciyi do EU. Visnyk KNUTD. Seriya «Ekonomiczni nauky»* [Creative concept of teaching economists in terms of integration to EU] 5 (91), 2015. P. 61–70 [in Ukrainian].
5. Ortynskij V. L. *Pedagogika vyshhoyi shkoly: navch. posib.* [Pedagogy of higher education]. K.: Centr uchbovoyi literatury, 2009. 472 p. [in Ukrainian].
6. Romanova H. M. *Konceptualni zasady pidgotovky vykladachiv ekonomichnyx navchalnyx zakladiv do proektuvannya navchalnyx tehnologij* [Conceptual framework of preparing teachers of higher educational institutions in the economic design of educational technology]. *Lyudynoznavchi studiyi. Pedagogika. Vypusk 27*, 2013. P. 16–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2013_27_4 (data zvernennia: 11.07.2019).
7. Trishkina N. I. *Suchasni pidxody do formuvannya profesijnnyx kompetencij faxivciv torgovelnno-ekonomichnogo profilu* [New approaches to the formation of experts with professional competence in trade and economic profile] *Visnyk Dnipropetrovskogo universytetu imeni Alfreda Nobelya. Seriya «Pedagogika i psixologiya»*. *Pedagogichni nauky*, 2015. 1 (9). P. 193–197 [in Ukrainian].
8. *Ukrayinskyj pedagogichnyj slovnyk: uklad. Goncharenko S.* [Ukrainian pedagogical dictionary]. K.: Lybid, 1997. 374 p. [in Ukrainian].
9. *Fitsula M. M. Pedagogika: Navchalnyj posibnyk dlya studentiv vyshhyx pedagogichnyx zakladiv osvity* [Pedagogy: a workbook for students of higher pedagogical educational institutions]. K.: Vydavnychyj centr «Akademiya», 2002. 528 p. [in Ukrainian].
10. *Fitsula M. M. Pedagogika vyshhoyi shkoly: navch. posib.* [Pedagogy of high school]. K.: «Akademvydav», 2006. 352 p. [in Ukrainian].

Steblyuk S. V. Concept of formation of professional competence in future specialists from entrepreneurship, trade and exchange activities

The article formulates the main content of the definition «concept», author's definition of the concept of «the formation of professional competence in future professionals in entrepreneurship, trade and exchange activities» as interconnected elements of the pedagogical system, aimed at achieving the goals and objectives of educational activities in the context of step-by-step education is formulated. The elements of this system are: methodological approaches, principles, methods, components, indicators and levels.

The purpose of the article is to substantiate the concept of formation of professional competence in future specialists in entrepreneurship, trade and exchange activities in the system of degree education. Objectives of the study: to reveal the individual components of the concept of formation of professional competence in future specialists on entrepreneurship; to identify the didactic and specific principles and justify the efficacy of the methods as components of the concept. Clarified principles (both didactic and specific) in higher education. For the preparation of future specialists on entrepreneurship defined the principles of succession in the system of multilevel education; Europe-based Ukrainian identity; integration of technologization of the educational process of professionalization. Disclosed traditional and innovative teaching methods as part of the concept of formation of professional competence in future specialists on enterprise, trade and exchange activities. Among self-selected methods (research) of students work are: thematic projects, algorithmic (individual work on the website of the author of «Be creative»), «workshop» method of professional studies in the framework of International projects. Among the innovative: the project method, the scale of thoughts, copywriting, rafting, storytelling, Transcarpathian economic kaleidoscope, case studies, agglutination, crossen, meta-plan, diamond 9, semantic web, Socratic questionnaire, flash, mindmapping, method called fish-bone, professionally oriented games, modeling. An example of applying a case-method on classes in the discipline «Technologies» (module «Entrepreneurship») is given.

Key words: concept, concept of formation of professional competence in future specialists in entrepreneurship, trade and exchange activities, professional competence, degree education, pedagogical system, principles, teaching methods, case method.

УДК 788(477)

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.55>

Степанова А. О.

ДУХОВА МУЗИКА Й ДУХОВА ОСВІТА: ІСТОРІОГРАФІЯ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

Висвітлюються основні наукові та науково-педагогічні дослідження з питань розвитку духової музики й виконавства на духових інструментах. Визначаються основні напрями вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень із цієї проблеми.

У другій половині ХХ ст. наукові дослідження в галузі розвитку духової музики й духової освіти охоплюють широкий спектр проблем, пов'язаних як із подальшим розвитком і поліпшенням виконавства на духових інструментах і їх технічного вдосконалення, так і з підготовкою виконавців і викладачів гри на духових інструментах.

Історіографія наукових досліджень і наукових пошуків досить велика й різноманітна за змістом. Її умовно ми поділили на чотири напрями.

Перший напрям – це вітчизняні та зарубіжні наукові дослідження (дисертації), тематика яких пов'язана з історією розвитку духових інструментів і виконавства, їх ролі в розвитку загальної світової та вітчизняної музичної культури.

Другий напрям – дослідження (дисертації й науково-методичні праці), предмет яких пов'язаний з удосконаленням техніки виконавства на духових інструментах згідно з їх класифікацією: деревинні, мідні.

Третій напрям – це дослідження (дисертації) з проблем підготовки педагогічних кадрів із навчання гри на духових інструментах, керівників духових музичних колективів (оркестрів, ансамблів).

Четвертий напрям – це фундаментальні монографічні роботи, навчальні посібники, які визнані в професійних колах на державному рівні та рекомендовані для поширення, вивчення й застосування в практичній роботі з підготовки музикантів-духовиків і в педагогічній практиці.

Усі ці напрями охоплюють основний теоретичний і практичний зміст феномена духової музики та основні види її виконавства.

Ключові слова: гра на духових музичних інструментах, дослідження в галузі духової музики.

Навчання гри на духових інструментах є складником музично-педагогічної науки, яка розглядає загальні закономірності процесу навчання. Вітчизняна педагогічна наука в галузі виконавства на духових інструментах налічує не більше ніж 80 років.

Мета статті – висвітлити основні наукові та науково-педагогічні дослідження з питань розвитку духової музики й виконавства на духових інструментах.

Видатним виконавцем і педагогом, що поклав початок розвитку радянської методики гри на духових інструментах, був видатний музикант-кларнетист, професор С. В. Розанов (1870–1937).

Під його керівництвом у 20–30 роки ХХ ст. у Московській консерваторії створюються перші російські методичні посібники – це головним чином так звані «школи гри» – такі як «Школа гри на флейті» М. І. Платонова (1931), «Школа гри на трубі» Г. А. Орвіда (1932), «Школа гри на тромбоні» В. М. Блажевича (1939), на гобої Н. В. Назарова (1939).